

MITÄ SINULLE KUULUU?

Vertaisarvioinnilla halutaan tehdä nuorten arki perhehoidossa näkyväksi – niin hyvät kuin parannusta vaativat asiat. Arviointi ei ole arvostelua, vaan perhehoidon kehittämistä, tutkimista ja uuden oppimista, jotta kaikki perhehoidon osapuolet voisivat arvioinnin jälkeen paremmin.

TEKSTI KIRSI-MARJA NURMINEN KUVAT MARKUS ASPEGREN

Pohjois-Savossa on tänä vuonna pilotoitu vertaisarvioinnin mallia, jossa perhehoidossa varttuneet nuoret aikuiset, Kokemuskuulijat, tarjoavat keskustelu- ja vaikuttamismahdollisuuden tällä hetkellä sijaisperheisiin sijoitetuille nuorille.

– Toimintaan mukaan lähteneet vertaisasiantuntijat ovat noin vuoden ajan miettineet ja työstäneet sitä, mitä he itse olisivat halunneet, että heiltä olisi perhehoidossa olon aikana kysytty ja mitä asioita sijoitettujen nuorten kanssa olisi hyvä ottaa keskustelussa esiin. Haluamme kuulla nuorten ajatuksia perhehoidosta, mikä siinä on hyvää ja toimivaa tai mikä voisi olla toisin. Samalla, kun nuorilta kysytään, mitä heille perhehoidossa kuuluu, saavat he mahdollisuuden vertaistukeen, kertoo Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikön perhehoidon koordinaattori, **Tuija Anttila-Raitanen**.

Vertaisasiantuntijoiden kanssa työskentelystä syntyi noin kolme tuntia kestävä toiminnallinen kokonaisuus, jossa haastatellaan ryhmänä kuutta 14–21-vuotiasta nuorta eri sijaisperheistä. Nuorten haastattelun aikana tarjotaan myös sijaisvanhemmille Parkki, jossa he pääsevät käsittelemään samoja teemoja kuin nuoret.

Ensimmäinen haastattelutilaisuus järjestettiin marraskuussa.

– Ryhmien palauteesta koottu yhteenveto ei ole julkinen, mutta sitä hyödynnetään lastensuojelun kehittämissyöissä. Yhteenveto esitellään kaikille osallisille palaute-tapaamisessa, johon kutsutaan nuorten ja sijaisvanhempien lisäksi myös sosiaalityöntekijät, kertovat psykologi

Johanna Barkman ja asiantuntija, sosionomi **Onni Westlund** Pesäpuusta.

– Palaute sijaisperheille ja lastensuojelun työntekijöille ei ole perhe- tai työntekijäkohtaista, vaan kaikille yhteistä. Olennaista on, että palaute on rakentavaa ja voimavaroja vahvistavaa – hyviä asioita esiin nostavaa. Toki myös huolenaiheita käsitellään ja pohditaan yhdessä, jos jotain tarvitsee muuttaa. Tavoite on, että kaikki voisivat tämän prosessin jälkeen paremmin, täydentää Anttila-Raitanen.

Hän tiedostaa, että arviointi-sanaan liitetään vaikeita tunteita ja muistoja.

– Arviointi-sanan lisäksi voisi käyttää kehittämistä ja tutkimista. Lähtökohta on se, että perhehoito on hyvä juttu.

Monta näkökulmaa perhehoitoon

Vertaisarviointia lähti kehittämään iso joukko perhehoidosta aikuistuneita nuoria, joista vähitellen jäivät jäljelle kehittämistyöstä eniten innostuneet. Heidän joukossaan ovat **Jenna Antikainen** ja **Susanna Juuti**.

– Minulla on ollut kova halu kehittää lastensuojelua ja opiskelen parhaillaan sosionomiksi. Siksi tämä tehtävä kiinnosti kovastikin. Alkuun tuntui vähän hämmentävältä, että kokemuksiani perhehoidosta pidettiin niin tärkeinä. Koen, että meitä vertaisasiantuntijoita on kunnioitettu ja arvostettu. Hyvä fiilis on ollut koko toiminnan ajan, Antikainen kehuu.

– Kun kuulin ryhmästä ensimmäisen kerran, ei minulla ollut oikein hajua, mistä on kyse. Mutta lähdin mukaan

Susanna Juuti (vas.) ja Jenna Antikainen innostuivat lastensuojelun kehittamisestä. Kokemuskuulijoina he ovat sijoitettuja nuoria varten. Kehittämistyön myötä myös ymmärrys omia kokemuksia kohtaan on lisääntynyt.

Vertaisarviointi tarjoaa perhehoitoon sijoitetuille nuorille mahdollisuuden tulla kuulluksi. Nyt mallin kehittäjät toivovat, että malli otettaisiin Suomessa systemaattisesti käyttöön ja että jokaisella sijoitetulla nuorella olisi mahdollisuus päästä mukaan vertaisarviointiin.

Me Kokemuskuulijat haluamme, että perhehoidossa olevat nuoret eivät joutuisi kohtaamaan niitä vaikeuksia, joita meillä on ollut.

katsomaan, mitä ryhmässä tehdään. Vähitellen tuli fiilis, että haluan olla mukana tässä. Koska itselläni on joitakin huonoja kokemuksia perhehoidosta, halusin päästä vaikuttamaan erityisesti niihin. Työskentelyssä nousi esiin monia erilaisia näkökulmia perhehoitoon ja myös minun näkökulmani oli tärkeä, jatkaa Juuti.

Kokemuskuulijat nostivat tärkeimmiksi keskustelun aiheiksi perhehoidon arjen asiat, sijoitetun nuoren oman tilanteen, sijaisperheen, tunteet, lastensuojelun toiminnan ja unelmat.

– Me Kokemuskuulijat haluamme, että perhehoidossa olevat nuoret eivät joutuisi kohtaamaan niitä vaikeuksia, joita meillä on ollut. Minusta työskentely oli tosi antoisaa, vaikka välillä toki raskastakin. Ymmärrys omia kokemuksia kohtaan on lisääntynyt ja olen saanut jakaa niitä muiden nuorten kanssa. Perhehoidon kehittäminen tuntuu ihan mahtavalta, Antikainen tuumii.

Peiliin katsomista

Antikaiselle tärkeimpiä perhehoidon kehittämiskohteita on valvonta.

– Olen kokenut perhehoidossa kaltoinkohtelua. Siksi pidän valvonnan kehittämistä keskeisenä asiana. Ja tämä vertaisarviointihan on siihen yksi hyvä työkalu.

Myös Juuti pitää valvontaa tärkeänä.

– Valvonta auttaa selvittämään, kohtaako nuori perhehoidossa väkivaltaa tai kohdellaanko sijoitettuja lapsia ja nuoria perheessä tasapuolisesti. Myös sen selvittäminen, miten yhteydenpitoa biologiseen perheeseen ja sukuun tuetaan, on tärkeää. Ja sekin viesti on tärkeää kuulla, että kaikki on hyvin, Juuti muistuttaa.

Nuoret eivät välttämättä puhu ongelmista aikuisille. Siksi vertaisia tarvitaan.

– Minusta vertaisarvioinnissa on keskeistä se, että sen avulla tehdään perhehoitoon liittyviä asioita näkyväksi nuoren näkökulmasta: mitä hänelle kuuluu, miten hän jaksaa, mitä haluaa ja toivoo. Saatava tieto on arvokasta myös sijaisperheille ja työntekijöille. Aikuisten pitää vain olla valmiita katsomaan peiliin ja lähtemään mukaan muutokseen. Kyse ei ole arvostelusta, vaan kasvamisesta ja oppimisesta, jatkaa Anttila-Raitanen.

Vertaisarviointi tarjoaa nuorille mahdollisuuden tulla kuulluksi.

– Samalla he saavat kokemuksen siitä, että heidän toiveitaan myös toteutetaan.

Vastaanotto jännitti

Vertaisarvioinnin toimintamallin kehittäminen on ollut hieno matka nuorille vertaisasiantuntijoille.

– Olen vertaisten avulla saanut vahvuutta käsitellä omaa menneisyyttäni ja ymmärtää paremmin, miksi tässä hetkessä on tiettyjä juttuja. Olen kasvanut sekä henkisesti että ammatillisesti – mitä en ollenkaan osannut odottaa, Antikainen kuvaa.

– Me toimimme tukiperheenä ja olen saanut siihen uutta näkökulmaa tästä toiminnasta. Matka on ollut mielenkiintoinen ja hauska. Vähän jännitti etukäteen, mutta olin innoissani, kun mallia päästiin oikeasti testaamaan, iloitsee Juuti. Nuoret odottavat innolla pilotista saatavaa palautetta.

– Toivottavasti osasimme kysyä nuorilta oikeita kysymyksiä. Olimme kyllä valmistautuneet hyvin. Ja tarvittaessa sitten muokataan mallia. Ryhmässä olemme pal-

jon puhuneet siitä, miten mahtavaa olisi ollut, jos tällainen malli olisi ollut käytössä jo aikaisemmin. Toivottavasti nuoret uskalsivat avautua meille vertaisille helpommin.

Tarvetta kuulemiselle on

Antikainen, Juuti ja Anttila-Raitanen toivovat kaikki, että nyt kehitetty vertaisarvioinnin malli tulisi osaksi lastensuojelun prosesseja.

– Näin saadaan tietoa perhehoitoon sijoitettujen nuorten oloista. Toivottavasti meille on käyttöä pilotin jälkeenkin, Antikainen ja Juuti sanovat.

– Tulevaisuus on vielä kysymysmerkki, mutta tarvetta nuorten kuulemiselle ja asiantuntijuudelle on, Anttila-Raitanen painottaa.

Vertaisarviointimallia ovat olleet yhdessä luomassa Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikön lisäksi Pesäpuu ry ja Pohjois-Savon LAPE-hanke.

– Pesäpuu oli aikaisemmin kehittänyt laitoshoidon vertaisarviointia yhdessä Jyväskylän kaupungin kanssa. Samaa haluttiin tämän maailman pilotin myötä tarjota perhehoidon piirissä oleville nuorille, selventää Barkman. ■

”Tämä oli terapeutista!”

TEKSTI JOHANNA BARKMAN

NÄIN TOTESI ERÄS nuorista ensimmäisen vertaisarviointitapaamisen jälkeen. Nuoret antoivat Kokemuskuulijoille huikean palautteen: he kertoivat tullessaan kuulluiksi. He kivat, että käsitellyt asiat olivat juuri niitä oikeita asioita, joita lastensuojelussa tuleekin käsitellä. Tapa, miten vertaisarviointi toteutettiin, sai myös täydet pinnat.

NUORET JAKSOIVAT kolmen tunnin ajan todella hyvin käsitellä vaikeita asioita. Vertaisuus voimauttaa. Palaute tapaamisesta kootaan yhteen, eikä nuorten yksilöllisiä ajatuksia eritellä. Muutaman viikon kuluksaan annetaan ryhmäpalautteita nuorille, nuorten sijaisperheille ja nuorten omille sosiaalityöntekijöille.

Tästä on hyvä jatkaa. Kokemuskuulijat kehittävät pilottia vielä edelleen. Pääkysymys on se, miten

nuoret pääsevät vertaisarvioinnin pariin. Pääseminen ei voi olla satumanvaraista, vaan siihen toivotaan rakennetta, joka kutsuu nuoret

systemaattisesti mukaan. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa malli voidaan jalkauttaa myös muihin maakuntiin.